

İçimizdeki Şiddetin Kaynağı

Dr. Mehmet Uhri*

Her türden şiddetin hayatımızın normal bir parçasına dönüştüğünün farkında mısınız? Çoğumuz, derdini anlatabilmek için bile sesini yükseltmeden konuşmanın eziklik olarak anlaşılacağı endişesini taşıyor. Şiddetin her türünün normalleştiği, iletişim biçimine dönüştüğü ve dahası kanıksandığı bir dünyada yaşıyoruz. Ailecek akşam haberlerini seyredip, yemek yerken şiddetin her türünün yaşandığı dünyayı tepkisizce izliyor, masumane tavırla “tüm bunlara ben ne yapabilirim ki?” diyerek başkalarını suçlamayı seçiyor veya görmezden geliyoruz. Şiddet her yere yayılıp hayatın normaline dönüşüyor.

İyi ama, ne değişti de insanlar bu hale geldi?

Öfkeli insanlar topluluğu halinde yaşıyoruz. Üstelik neye ne zaman öfkeleneceğimizin bir ölçüsü de yok. İçi boş, çoğu kez mantıklı bir karşılığı olmayan gelip geçici bir öfke bulutu altında yaşıyoruz. Çevrenize bakın yolda işte, trafikte her yerde kendi kabuğuna çekilmiş her an bir saldırı olacakmış gibi sırtını kabartmış en ufak bir iletişimi bile saldırı olarak görüp öfkelenmeye hazır ürkek, gergin insanlar görüyorsunuz.

Öfkenin şiddette dönüşmesi ise an meselesi. Doktorunu öldüren hasta yakını, öğretmenini bıçaklayan öğrenci ve daha binlerce kontrolsüz öfke kurbanı ile birlikte sanki hiçbir şey olmamış gibi yaşıyoruz. Kendi yetiştirdiği doktoru veya öğretmeni öldürebilecek kadar öfke yüklü, kendine zarar veren bir toplum için kaygılanmamız gerekmiyor mu? Spor

Çocuk Akıl Sağlığı
ve Rehberliği Derneği

Dernek Yönetim Kurulu

Başkan: Dr.Mehmet Uhri

İkinci Başkan: Dr.Ayşe Kılınçaslan

Genel Sekreter:Dr. Timur Şefketoğlu

Sayman: Psk. Didem Güven

Üyeler: Dr.Tuba Düzman Mutluer, Cafer Sadık
Özlevent, Kıymet Lilan

*Yayına hazırlayan ve düzenleyen Psk. Deniz Akyıl

sahalarından tribünlere yansıyan öfke, nefret ve bunun sonucu olarak olağan kabul edilen şiddetin kimi neyi ne zaman vuracağını kestirmek de mümkün değil.

Peki ama bu öfkenin kaynağı ne, nereden besleniyor?

Hatırlayın, hiçbirimiz çocukluk çağımızda öfkeli kişiler değildik. Şehirler büyüdü aileler küçüldü. Herkes çalışır, herkes meşgul hale geldi. Küçülen aile ortamında çocuklara ayrılan zaman azaldıkça ilgi çekmenin yolu yaramazlık ve olumsuz davranışlar haline dönüştü. Uslu çocuk anne babasının işini gücünü engellemeyen, zamanını çalmayan çocuktur. Anne babanın ilgisini çekebilmek için sonunda ceza alma pahasına sorun çıkarmak, haylaz ve yaramaz olmak gerekiyordu. Aile içindeki terazinin kefesi cezalandırma yönünde ağırlaştı. Beğeni, övgü ve ödüllendirme azaldı. Aile, çocuğun bu hallerine alışmaya başladıkça çocuk haylazlık ve yaramazlığın dozunu arttırmak zorunda kaldı. Kısır döngü sürüp gittikçe aile içinde öfkenin tohumları atılıyordu.

Okul yılları gelip sosyalleşme başladığında da karşısında hep kıyaslama yapılan “ötekiler” vardı. Derslerinde başarılı olması yetmiyor, kendinden daha iyi not alan öğrenciler örnek gösterilip yeterince başarı gösteremediği işaret ediliyordu. Aile ortamından gelen yaramaz çocuk, okulda ne yaparsa yapsın kendinden daha başarılı çocukların varlığını görüp bir kez daha özgüven yitimine uğruyordu. Dahası bu özgüven eksikliği giderek kendini kuşatılmışlık ve saldırı altında hissetme sonucunu doğuruyor öfke filizleniyordu. Gençlik, ergenlik, delikanlılık diye geçiştirilmeye çalışılsa da bir türlü ergen olamama, kendi olamama ve hep başkalarının baskısı altında olma hali kişiyi savunmaya itiyor dış kabuk sertleşiyor arada öfke patlamaları yaşanmasına yol açıyordu.

Yaş ilerleyip dış dünyaya açılınca sorun daha da çetrefilleşti. Tüketim paradigması her türlü propaganda aracını kullanarak bireylere hayatlarında hep bir şeylerin eksik olduğunu, ancak dışarıdan satın alınacaklarla eksikliklerin tamamlanabileceği mesajını veriyor, ancak o

eksiklikler hiç bitmiyordu. Hangi yaşta olursan ol bir türlü tamamlanmayan hep bir şeylerin eksik olduğu hissiyle tüketmek zorunda olma baskısı ekonomik olanaklarla çatışıyor hayata karşı sebepsiz öfke gün ışığına çıkıyordu.

Çocukken ödüllendirilmeyip hep yaptığı yaramazlıklarla ilgi görmüş, okulda ne olduğunu kimsenin bir türlü tarif edemediği “istenen başarı” düzeyini bir türlü yakalayamamış kişi için öfkelenmemek kolay mı? Hep ötekilerle kıyaslanıp eksikliği yüzüne vurulmuş, özgüveni yitip bir halde tüketim dünyasının ortasına atılmış birinin nedensiz öfke bulutu içinde olmasından daha doğal ne olabilir? Hayatın bitmeyen gereksinimleri eksiklikleri uğruna çoğu kez gerçekten isteyip istemediğini sorgulamaksızın rastlantıların belirlediği bir çalışma hayatında para kazanmak zorunda kalan, kendi olmayı çoktan unutmuş kalınlaştırdığı kabuğu içinde korunmaya çabalayan birinin öfkeli olmaktan başka seçeneği kalıyor mu?

Özgüven eksikliği içinde hep gelecek saldırıyı bekleyen, eksikliği yüzüne vurulduğunda saldırganlaşan bireylerin çoğaldığı ortamda öfke ve kaygıların şiddete dönüşmesinden daha doğal ne olabilir?

Toplumun geneline yansıyan öfke ve kaygı doğurucu bu süreçleri görmeden şiddet konusunu kategorize edip lokal uygulamalar ile çözmeye çabalamanın kalıcı olmayacağı açıkça görülüyor.

Şehirleşme ile birlikte aileler küçülüyor, bireyler daha da yalnızlaşıyor. Ödüllendirme ve olumlu davranışları öne çıkarıp örnek olmalarını sağlama süreçleri azalıyor. Özgüven sorunu yaşayan bireyler eksiklik ve başarısızlıklarının yüzlerine vurulması kaygısıyla sosyal ortamlardan uzaklaşıp internet ve medya aracılığı ile iletişim kurabilir hale geldikçe yalnızlık ve özgüven eksikliği daha da artıyor.

İçlerinde filizlenip yeşeren öfke ve kaygıların farkına varıp kontrolünü yitirmek istemeyen bireylerin birçoğu şişkin ego gösterileri ile ezikliklerini gizleme telaşına düşüyor, hangi kültürel düzeye gelirse gelsin yetersizlik duygusunu açığa çıkartan her türlü olaya öfke ve

şiddetle tepki verebiliyor. Egosunu kabartıp özgüvenini olduğundan çok gösteremeyenler için ise alkol ve madde bağımlılığı dışında pek seçenek kalmıyor.

Nedensiz bir öfkenin üzerinde yükselen şiddet toplumunda yaşıyoruz. Şiddet ve onun kaynakları ile mücadele etmek istiyorsak içimizdeki öfkenin kaynağını görmeli ve bir slogan arıyorsak “sesini yükseltmeden” diyerek işe başlamalıyız.

Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı
muhrim@gmail.com

Şiddet ve Çocuk*

Doç. Dr. Behiye Alyanak**

Şiddet, birinin diğeri üzerinde baskın ve güçlü olmayı amaçlayan ezici davranışlardır. Şiddet güvensiz ilişki zemininde, yapıcı olamama ile ilişkili olarak, karşısındakini yok edici yıkıcı eylemdir. Birleşmiş Milletlerin Çocuğa Yönelik Şiddet Araştırma Raporuna (UNVAC) göre, her yıl elli binden fazla çocuk öldürülmektedir ve şiddet sonucu meydana gelen yaralanmalar nedeniyle hastanede tedavi altına alınan çocuk sayısı bir-iki milyondur. Şiddetin türleri arasında fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet, ihmal ve sömürü yer almaktadır. Çocuklara yönelik şiddetin çoğunluğu çocukların en yakınındaki kişilerden yani anne baba, öğretmenler, okul arkadaşları, işverenler ve çocuk bakıcılarından kaynaklanmaktadır.

Aile ortamı bir çocuğun bedensel ve ruhsal varoluş alanıdır. Çocuk, sevgiyle, iyi yaptığı şeylerin fark edildiği uygun destekleyici ilgiyle büyür. Çocuk büyük şehirlerde, doğal oyun alanlarından uzakta aile bireyleri bir arada olsa da birbirinin algısından, düşüncesinden, duygusundan habersiz, giderek yabancılaşarak yaşamakta ve sevgi, ilgi görme ihtiyacı artmaktadır.

Şiddet, karşılıklı sevgi paylaşımını, yani mutluluğu ortadan kaldırır. Korku ve intikam hisleri üretir. Şiddet gören kişi şiddet uygulayıcısı haline alabilir. Çocukların ¾'ünün aile içi şiddete uğradığı saptanmıştır. Evde babasının annesini dövdüğünü gören çocuk sıklıkla okulda arkadaşlarına, eşyalara zarar vermeye girişebilir. Yeterince ilgi ve sevgi görmeyen, sevildiğini fark etmeyen, özgüven hissini yeterince edinemeyen çocuk diğerlerini kıskanacak; kendini yetersiz, başarısız hissettiğinde duyduğu acıyı tanımlamak yerine öfkeye kapılarak, karşısındakine zarar vererek çıkarmaya çalışacaktır. Ailede şiddet ikliminde çocukların da şiddetin yıkıcı etkilerinden zarar görmesi kaçınılmazdır. Böyle ortamda büyüyen çocuğun sosyal gelişiminde, ruhunda ve bedeninde hasarlar olur. Kendini ve/veya annesini zarardan koruma çabasına girişir. Akli sürekli evde olduğundan dış dünyaya ilgisi azalır, okul ortamındaki performansı düşer. Bazı çocuklar ise aykırı davranışlarla dikkat çekmeye, kendisi sorun çıkararak anne babanın birbirine ilgisini azaltmaya çalışabilir. Evden kaçmayı da çözüm yolu olarak görebilir. Şiddete uğrayan çocuklarda mutsuzluk, umutsuzluk, gelecek beklentisinde azalma, depresif duygulanım, aşırı hareketlilik, uyum güçlükleri, karşı gelme ve karşıt olma davranışları, uyku ve iştah bozuklukları, akademik başarıda düşüklük, öğrenme güçlükleri, dili kullanma ve sosyal ilişki güçlükleri, self-destrüktif davranışlar, alkol madde kullanımına ve suça yatkınlık görülmektedir.

Birleşmiş Milletlerin Çocuğa Yönelik Şiddet Araştırma Raporuna göre, 2002 yılında dünyada yaklaşık yüz elli milyon kız ve yetmiş üç milyon erkek çocuk cinsel ilişkiye zorlanmış veya cinsel şiddetin başka biçimlerine maruz kalmıştır. Cinsel istismar, henüz cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuk ya da ergenin bir erişkin ya da en az kendisinden en az dört yaş büyük birisi tarafından güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yoluyla cinsel arzu ve gereksinimini karşılamak amaçlı kullanılmasıdır.

Cinsel istismar beden bütünlüğünü bozduğu gibi, ruhsal travma oluşturarak da psikolojik ve davranışsal sonuçlara neden olur. Ayrıca beyin gelişiminde hücrelerin hassas olduğu erken çocukluk döneminde oluşan ruhsal travma beyin yapısında kalıcı hasarlar oluşturabilir.

Bellek ve öğrenme süreçlerinde bozukluklar ortaya çıkabilir, kişilik yapısı bozulabilir.

Kanunen evlenmelerine izin verilmeyen iki kişi arasındaki cinsel ilişkiye ensest denir. Ensestin yaşadığı bir aile evrensel olarak düzensiz ve işlevlerini yerine getiremeyen bir aile şeklinde tanımlanır. Çocuğun cinsel istismarı genellikle tanıdığı bir yetişkin tarafından %90 aile bireyleri, akrabalar ve bakımı ile ilgilenen kişilerce yapılmaktadır olur ve her şeyden önce çocuk bağlı, bağımlı olduğu, yakınlık ve sevgi hissettiği kişiden kötülük gördüğü için temel güven duygusu sarsılır. Bedeninde yaşadığı acı deneyimi ve korku, cinsel organlara dokunmayla oluşan kısmî haz duygumunu aşar ve çelişir. Cinsel haz elde etmek için kullanılma, aldatılma, önemsenmeme, aşağılanma, tehdit edilme, yaşamını kaybedeceği korkusu ruhsal, bedensel örselenme oluşturur.

Cinsel tacize uğramış çocuklarda çeşitli değişiklikler görülür, huyu değişir, tedirginleşir, içe kapanır. Evde yalnız kalmaktan, ya da karanlıktan, böcekten korkular başlar, gece kâbuslar görebilir. Uykuda altını ıslatabilir veya altına kaçırabilir. Oyunlarında cinsel içerik belirgin olabilir. Sürekli cinsel organlarıyla oynama, herkesin içinde masturbasyon yapma, insanlara sürtünme, cinsel ilişkiyi taklit etme, yaşlılarıyla cinsel içerikli oyunlar oynamayı isteme gibi uygunsuz cinsel davranışlar, ergenlikte seks konularına aşırı ilgi gösterme, cinsel ilişkilere erken başlama görülebilir. Bu çocuklar her tür yakınlamayı cinsellik olarak yorumlayabilir.

Duygusal yakınlık ihtiyacı ile cinsel yakınlığın ayrımını bilemeyebilir. Cinselliğini insanlara yakınlamada bir araç olarak kullanabilir. Böyle bazı çocuklar insan ilişkilerini cinsellik üzerine kurabilmekte, yetişkin olduklarında ya çocuklara cinsel taciz uygulamakta ya da para kazanmak için cinselliklerini kullanmaktadır.

Özel beden bölgelerine dokunmanın doğru olmadığı çocuklara öğretilmeli, aynı odada kalan kardeşleri ayrı yataklarda yatırmalı, yatılı misafirlerin çocuklarla ayrı odada kalmaları sağlanmalıdır. Aynı odada ya da yer yataklarında yatılacaksa araya yastıklar konmalı, gece sık sık kontrol edilmelidir. Ailelerin, özellikle annelerin cinsel istismarın oluşturduğu izleri erken fark etmesi ve çocuğa uygun destek sunması hayati önem taşır. Böylelikle olayın tekrarı önlenebilir ve gerekenler yapılabilir. Olayın çocuğa nasıl tesir ettiği, çocuğun olayı nasıl değerlendirdiği ile ilgilenilmeli, çocuk hekimi ve ruh sağlığı uzmanına danışılmalı, yetişkinler olarak uygun destek duruşu içinde olunmalıdır.

Şiddet ve istismar nedeniyle oluşan bedensel ve ruhsal patolojinin tedavisi uzun süreli ve zordur. İstismara uğrayan çocukların psikoterapisinde basamaklar; güven kazanımı, travmayı hatırlama ve yas sürecinin çözümlenmesi, yeniden sosyal bağ kurmadır. Çocuğun dili oyun dilidir. Bu dil, travma yaşantısı ile güvenli bir mesafeden çalışmaya olanak sağlayarak düşsel oyunların doğal iyileştirici gücünü deneyimleyen çocukların tekrar travmatize olmadan travmatik yaşantılarla baş etmelerine yardımcı olmaktadır. Aile içi şiddet mağduru çocuklarla çocuk odaklı oyun terapisi, bu çocukların kardeş grupları ile oyun terapisi, aile oyun terapisi etkin bulunmuştur.

Aile içinde şiddet ve istismar gördüğü için sokağa kaçan, sokakta karşılaştığı insanlardan kendine yeni aileler oluşturmaya çalışan çocuğu, genci çok çeşitli sorunlar beklemektedir. Suça, cinsel istismara, madde kullanımına açık

durumdadır. Klinik değerlendirme ile travma sonrası stres bozukluğu, disosiyatif bozukluk, depresyon, hiperaktivite gibi çeşitli tanılar alabilen bu çocuklarımızda şiddetin bir an önce ortadan kaldırılması ve uygun sağıaltım sürecine başlanabilmesi önemlidir. Olumsuz yaşam olayı süreci ne kadar erken çocukluk döneminde başlamış ve ne kadar uzun sürmüşse, ruhsal etkilenme düzeyi o denli ağır olmaktadır. Klinik tedavi çalışmalarının yanı sıra şiddeti önleyici psiko-sosyal çalışmaların koruyucu toplum ruh sağlığı alanında değeri büyüktür.

*Yazı kısaltılmıştır

**Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği
Denetleme Kurulu Üyesi
Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi

behiyealyanak@hotmail.com

Kaynaklar

Alikaşifoğlu M., Erginöz E., Ercan O., Albayrak-Kaymak D., Uysal O., İter O., Sexual abuse among female high school students in İstanbul Turkey. Child Abuse Negl 30:247-255, 2006.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yönelik Araştırması için Bağımsız Uzman Raporu, BM, Genel Kurulu, 61. Oturum, 19 Ağustos 2006.

Gilbert R, Widom CS, Browne K, David Fergusson D, Webb E: Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. Lancet 373: 68, 2009.

Kurtay D., Özkök S., Barlık Y., Yatağan M., Kurtay A., Akman E., *Çocuk İhmal ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım*, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Aydın, 2004.

Zorbalık (Bullying)

Dr. Timur Şefketoğlu*

'Her çocuk ve her genç bireyin saygı duyulup güvende olmaya hakkı vardır; zorbalık bu temel insan hakkının ihlalidir'
(Kandersteg deklarasyonu, 10 Haziran 2007)

10 Ekim Dünya Ruh Sağlığı Günü'nde bu yıl 'Ruh Sağlığı Platformu' tarafından bir panel düzenlenerek; ruh sağlığının temel koşulu olarak

yalnızca savaşın değil hiçbir şiddetin olmadığı, barışçıl ve güvenli bir toplum düzeni yaratılması gerektiği çağrısında bulunuldu. Konuşmacılar giderek artan şiddete vurgu yapıp endişelerini dile getirdiler. Şiddetin hemen her türünün arttığı ülkemizde özellikle hekimlere ve son dönemde gözlenen öğretmenlere yönelik şiddetin artış gösterdiğine de dikkat çekildi. Bizler de ÇARE-DER'de çocuk ve ergenle çalışan ruh sağlığı çalışanları olarak sıklıkla şiddetle ilintili olgularla karşılaşyoruz. Şiddet olaylarının bazıları bariz şekilde gözlemlenirken bazılarının örtülü kalıp kolaylıkla gözden kaçabilmekte olduğuna işaret etmek istiyoruz. Üzerinde durmak istediğimiz 'örtük şiddet' i de içeren zorbalık aslında çok sık karşılaşılan bir durum olup okul devamsızlığının, isteksizliğinin de önemli nedenlerindedir.

Zorbalık; bir veya daha çok kişinin tekrarlayıcı ve uzun süreli olumsuz, öreseyici davranışlarına maruz kalmak olarak tanımlanabilir(1). Farklı bir şiddet şeklidir, bu şiddette başka birini sıkıntıya sokmak veya kontrol etmek için güç ve saldırı kullanımı söz konusudur. Zorbalığın 3 temel özelliği *güç dengesizliği, olumsuz niyet (kasıt) ve tekrarlayıcı olmasıdır*. Bu güç dengesizliği fiziksel (bedensel, sayısal fazlalık) veya sosyal bir avantajdan (ekonomik üstünlük) kaynaklanıyor olabilir. Karşılıklı tartışma ve anlaşmazlıklar, bir defaya mahsus beğenmeme ve sosyal dışlama, tek defalık rahatsızlık verme, tehdit etme ve gelişigüzel sergilenen öfke gösterimi zorbalık değildir(1). Bir istismar şekli olan zorbalık okul ortamı dışında aile içinde, işyerlerinde ve diğer yerlerde de gerçekleşebilmektedir.

Zorbalık irdelenirken genelde 3 grup çocuk ve ergenden bahsedilmektedir; zorbalığı uygulayan çocuklar, zorbalığa maruz kalan çocuklar (kurbanlar) ve hem uygulayıcı hem de maruz kalan karışık grup. Son dönemde ayrıca zorbalığa doğrudan maruz kalmayıp izlemek zorunda olan görgü tanığı (seyirci) grubun da etkilendiğinden söz edilmektedir.

Zorbalıktaki saldırılar açık saldırı şeklinde *doğrudan*(2) olabildiği gibi kişinin sosyal olarak tecriti veya gruptan çıkarılması gibi *dolaylı* da olabilir. Açık doğrudan saldırılar, *fiziksel zorbalık* (vurma, itme, dürtme, çelme takma, başkasının eşyalarına zarar verme gibi) ve *sözel zorbalık* (isim takmak, hakaret etmek, homofobik veya ırkçı söylemler kullanmak, sözel taciz) daha çok küçük yaştaki çocuklar ve erkekler tarafından tercih edilmektedir. Örtük, dolaylı olan *sosyal zorbalık* ise (yalan söyleme, dedikodu yayma, nahoş şaka yapma, taklit etme, sürekli tecrit etme) yaşla beraber artmakta ve kızlar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Bunların dışında son yıllarda hızla teknolojik gelişmelerin artmasıyla beraber klasik zorbalıktan farklı olan ve internet ve yazılı mesajlar üzerinden uygulanan *siber zorbalık* (cyberbullying; cep telefonu aracılığıyla taciz, kişi hakkında aşağılayıcı bir internet sitesi kurmak gibi) veya *elektronik zorbalık* da tarif edilmiştir(3).

2005/2006 yıllarında, 40 farklı ülkeden 200 binden fazla 11, 13 ve 15 yaşındaki öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilen uluslararası bir çalışmanın Türkiye ayağında erkeklerde toplam %36,4 ve kızlarda toplam %28,7 gibi yüksek oranlarda zorbalıktan etkilenme bildirilmiştir (40 ülkenin ortalaması %26,9). Aynı çalışmada erkeklerde her yaşta zorbaca davranışlar kızlara oranla daha fazla bulunmuştur. Ülkeler arasında erkeklerde 5 kat (İsveç %8,6 ile Litvanya %45,2) ve kızlarda 7 kat (İsveç %4,8 ve Litvanya %35,8) farklar bulunmuştur. Bu farklar ülkeler arası kültürel ve sosyal özelliklerden kaynaklı olabileceği gibi farklı ülkelerdeki zorbalığa yönelik ulusal politikaların varlığından, bu programların etkin kullanımından da kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir (4).

‘Zorbalık zararsızdır’, ‘zorbalık çocukların büyümeleri esnasında doğal olarak atlatmaları gereken bir durumdur’, ‘zorbalık sadece okullarda ortaya çıkar’ gibi *yanlış inanışlar*, yanlışlar durumun önemsenmesini ertelemekte, çözüm arayışlarını da geciktirmektedir. Bir önceki

çalışmanın sonuçlarından da anlaşılmaktadır ki zorbalık uluslararası bir toplum sağlık sorunudur, geniş sayıda çocuk ve ergeni etkilemektedir. Bu nedenle açık bir şekilde tanımlanıp bir an önce mücadele edilmesi gereken bir durumdur(4).

Zorbalığı uygulayan çocukların genelde katı disiplinin olduğu, sıcak ve yakın ilişkilerin olmadığı ailelerden geldikleri; okulda mutsuz olma eğiliminde olup sıklıkla okuldan kaçtıkları; daha fazla psikosomatik belirti gösterdikleri; 24 yaşına vardıklarında %65’nin en az bir adli sorununun tanımlandığı bildirilmektedir. Erişkinlikte daha sık suça karışma, eş istismarı, alkol ve madde kötüye kullanımı, antisosyal kişilik bozukluğu bulunmuştur.

Zorbalığa maruz kalan çocukların ise çoğu yaşlıları tarafından ret edilmektedir; sıklıkla depresyon ve okulu bırakma açısından risk altındadırlar, okula devamsızlık önemli bir sorundur; daha fazla somatik belirti (baş ağrısı, karın ağrısı gibi) ve psikosomatik sorunlar (kabuslar dahil uyku zorlukları, alt ıslatma) tariflenmektedir. Anksiyete ve depresyon belirtileri her iki grupta da sık olup intihar düşüncesi riski de özellikle zorbalığa maruz kalan çocuklarda daha sıktır(5). Zorbalığa her hafta maruz kalanlarda ‘hayat yaşanmaya değer değil’ düşüncesinin daha yoğun bulunduğu çalışmayla da gösterilmiştir.

Risk faktörleri gözden geçirildiğinde şiddetin, televizyon ve diğer görsel medyada sorunlara çözüm olarak tekrar tekrar işlendiğini görmekteyiz. Ailelerin de çocuklarının zorbaca davranışlarını uygun bir baş etme yöntemi olarak görüp sorun olarak tanımlamamaları; aile içi şiddetin varlığı; düşük eğitim ve ekonomik gelir seviyesi; düşük ebeveyn becerilerinin olduğu evlerde büyüyen çocuklar; kronik agresif davranışlar için risk altındadırlar. Aşırı kilolu olmanın da sık mağduriyete sebep olduğu bildirilmiştir.

Zorbalık tek bir girişim veya sosyal kurumla durdurulabilir bir olgu değildir. Zorbalık bir ilişki sorunu olduğundan çözümler de ilişki odaklı olmalıdır. Zorbalığı uygulayan çocuklar ile agresif davranışlara son verme ve empati çalışması; maruz kalanlarla da girişkenlik ve arkadaşlık geliştirme becerileri multidisipliner bir anlayış (öğretmenler, okul idarecileri, aileler, birinci basamak sağlık çalışanları, akıl sağlığı uzmanları gibi) içerisinde işlenmelidir. Okul odaklı girişimlerin sistematik incelemesinden de benzer sonuçlara varılmıştır; en fazla yarar kanıtı tüm okulu içeren multidisipliner yaklaşımlardan alınmış; okul müfredatı programları, sosyal beceri grupları, akıl hocalığı, sosyal çalışmacı desteği gibi girişimlerin yararı daha sınırlı bulunmuştur. Tüm bu bilgiler ışığında zorbalığa yönelik ulusal bir politikanın oluşturulup etkin bir şekilde uygulanması gereği açıktır. Unutulmamalıdır ki ilköğretimde zorbalık davranışı olarak tanımlanan olayın zamanında müdahale edilmediği takdirde lise ve yükseköğretimde şiddete dönüşmesi zor olmayacaktır.

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği
Yönetim Kurulu Üyesi
Çocuk ve Ergen Psikiyatri Uzmanı
tmrs76@yahoo.com

Kaynaklar

- 1.The National Centre Against Bullying
www.ncab.org.au/Page.aspx?ID=206.
- 2.Olweus, D. Bullying at school what we know and what we can do. Blackwell; Cambridge, MA: 1993.
- 3.Kowalski RM, Limber SP. Electronic Bullying Among Middle School Students. J Adolesc Health 2007;41(Suppl):S22–S30.
- 4.Int J Public Health. 2009 September ; 54(Suppl 2): 216–224.
- 5.Due P, Holstein BE, Lynch J, Diderichsen F, Gabhain SN, Scheidt P, et al. Bullying and symptoms among school-aged children: international comparative cross-sectional study in 28 countries. Eur J Public Health 2005;15(2):128-32.

Okulda Şiddet

Mehmet Ala*

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti şöyle tanımlamaktadır: “Şiddet, fiziksel ya da psikolojik gücün kişinin kendisine, bir gruba veya topluluğa karşı yöneltilen, yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu veya yoksun bırakmaya yol açacak veya açma olasılığı olan eylemlerin bilinçli olarak gerçekleştirilmesi veya bu eylemlerde bulunmakla tehdit edilmesidir.”

Okul Şiddeti

Okulun eğitim görevini ihlal eden, güven ortamını tehdit eden, okuldaki kişilerin can ve mallarını hedef alan her tür yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlerdir. Şiddetin bir ucunda bir öğrenciyi küçük düşürüp aşağılama gibi görece masum sayılabilecek eylemler, diğer ucunda ise ölümle sonuçlanabilecek eylemler yer alır. Okul şiddeti fiziksel olarak saldırganca eylemlerde bulunmanın dışında, kaba davranmak, alay etmek, sataşmak, küçük düşürmek, aşağılamak, hakaret etmek gibi psikolojik boyutlu eylemleri, hatta haraç almak ve cinsel tecavüz gibi suç kapsamına giren yıkıcı eylemleri de kapsar.

Şiddetin Öğrenciler Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Şiddet içeren davranışlar öncelikle şiddetin hedefi olan ve dolayısıyla zarar gören taraf (mağdur veya kurban) üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Ancak şiddete tanık olanlar ve hatta şiddet davranışı gösterenler de orta ve uzun vadede bu davranıştan dolayı olumsuz etkilenmektedirler. Şiddetin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerinden bazıları şunlardır:

- Düşük ya da zayıf benlik saygısı
- Kendine güvensizlik
- Diğerlerine güvenme ve sevmeye becerisinden yoksun olma

- Şiddet davranışlarının öğrenilmesi
- Öfke ve intikam duyguları
- Pasif ya da içe kapanma davranışları,
- Kaygı, korku
- Depresyon
- Uyku ve yeme bozuklukları
- Okul sorunları ve başarısızlık
- Madde bağımlılığı
- Evden ya da okuldan kaçma
- Kendini suçlama/ değersiz görme
- Fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimde gecikmeler
- İlişkilerin bozulması

Şiddet Önlemek İçin Okulda Neler Yapılabilir?

Okullarda Şiddeti önlemek için bunu bir sorun olarak görmek, gerekli önlemleri almak ve uygulanabilecek müdahale programları geliştirmek gerekmektedir. Bu programları geliştirirken izlenebilecek stratejiler şöyle sıralanabilir:

1. Öğrencilere, öğretmenlere ve velilere okulda yaşanan şiddet olaylarının yaygınlığı, şiddetin sebepleri ve sonuçları hakkında doğru ve kapsamlı bilgiler verilmelidir.
2. Okulda şiddet sorununun yaygınlığı saptanmalı, öğrencilerin şiddete ilişkin tutum ve inançlarının ne olduğu belirlenmelidir. Ek olarak öğrencilerin, okulda şiddetle ne ölçüde etkili mücadele edildiği konusundaki algıları ile ne tür önlemlerin alınması gerektiğine ilişkin düşünceleri belirlenmelidir.
3. Şiddete karşı duyarlılığı azaltan yanlış inançlar vardır: Kavga etmek ve saldırganca davranmak, büyüme ve gelişmenin doğal bir parçasıdır; şiddete uğrayanlar belki bir süre acı çekerler ama bunu daha sonra unutacaklarından pek de büyütülecek bir şey değildir; başkalarını kızdırmak bazen eğlencelidir; bazı öğrenciler şiddeti hak ederler; şiddetten

şikayet eden öğrenciler ana kuzusudurlar; şiddet yapanları görmezlikten gelerseniz sizi bırakırlar; şiddet yapıldığında bunu yetişkinlere anlatmak ispiyonculuktur vb. Bu tür yaygın inançların doğru olmadığı başta öğrenciler, öğretmenler olmak üzere tüm okul personeline anlatılmalı, aileler bilgilendirilmeli ve bu yanlış inançlar ortadan kaldırılmalıdır.

4. Türü ne olursa olsun okulda şiddet eylemlerin kabul edilemez olduğu vurgulanmalı, bu sorunla etkin bir biçimde baş edebilmek için uygun politikalar geliştirilmelidir.
5. Şiddet ile baş edebilmek için gerekli önlemleri de içeren okul kurallarının geliştirilmesi ve bu sürece öğrencilerin de katılması sağlanmalıdır.
6. Okul çevresinde ve okulda şiddet eylemlerinin en sık yaşandığı yerlerde güvenlik için ek önlemler alınmalıdır. Özellikle nöbetçi öğretmenlerin bu bölgeleri sık sık kontrol etmesi sağlanmalıdır.
7. Okullarda şiddet konusu, örneğin Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler gibi derslerin programlarında yer almalı, hatta zaman zaman gizli müfredatın bir parçası olarak diğer derslerde de gündeme getirilmelidir.
8. Programlarda davranış kontrolü, kendi kendini denetleme stratejileri, kişilerarası sorun çözme becerileri, çatışma çözme becerileri, atılganlık eğitimi ve sosyal beceri eğitimi gibi konulara yer verilebilir. Koruyucu ve müdahale edici stratejileri bünyesinde birlikte barındıran bir programa tüm okul personelinin eğitimden geçirilerek katılmaları gerekir. Bu programlara sadece öğretmen ve yöneticiler değil, aynı zamanda bakıcılar, hizmetliler, kantin görevlileri ve servis araçlarının sürücüleri gibi diğer personelin de katılımı sağlanmalıdır.
9. Okulda şiddet konusunda aileler bilinçlendirilmeli, müdahale sürecine anne

ve babaların katılımı sağlanmalıdır. Okulda öğretmenlerin çocukla yaşadıkları sorunun benzerini anne-babaların da evde yaşadıkları ve genellikle evde şiddete maruz kalanların okulda şiddet uygulayan olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla anne-babaların anne-baba eğitimine katılmaları, anne-baba olma ve çocuk yetiştirme becerilerini öğrenmeleri son derece önemlidir. Bu sebeple müdahale programları ev ile okul arasında koordineli bir biçimde yürütülmelidir.

10. Şiddet uygulayan ya da maruz kalanlar için gerektiğinde bireysel ya da grupla psikolojik danışma hizmeti sunulmalıdır. Bu hizmetlerin, saldırgan davranışların yerine daha uygun davranışları yerleştirecek becerilerin geliştirilmesi ya da kaçınma ve geri çekilme davranışlarının yerine daha medeni ölçüler içerisindeki atılğan davranışların yerleştirilmesi üzerinde durulduğu zaman daha etkili sonuçlar verdiği unutulmamalıdır.
11. Sorununun gerçekçi bir resminin ortaya çıkması için şiddet sorunları, yaşanan sorunlara karşı alınan önlemler ve elde edilen sonuçlar düzenli aralıklarla değerlendirilmeli, toplanan bilgiler öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerle paylaşılmalıdır. Bu süreçte şiddet uygulayan ya da maruz kalanlar saptanmalı ve müdahale programına alınmalıdır. Verilerin düzenli olarak öğretmen, öğrenci ve ailelere iletilmemesi durumunda, bu kişilerin duyarlılığının ve müdahale programını destekleme güdülerinin azalabileceği unutulmamalıdır.

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği
Derneği Üyesi
Zihinsel Engelliler Öğretmeni
alamehmet@gmail.com

Medyada Örtük Ve Açık Şiddetin Yansımaları

Uzm.Psk. Reyhan Algül*

Şiddetin pek çok farklı tanımı vardır. Bu yüzden tanımlamak kolay olmakla birlikte bir kavram olarak sınırlarını çizilebilmek de o kadar zordur. Şiddetin, özellikle örtük biçimlerini anlatabilmek başlı başına zor bir iştir. Çünkü “örtük şiddet” “açık şiddet”e nazaran her yerdedir. Medya kullandığı araçlar bakımından şiddeti hem örtük hem de açık olarak sunabilmektedir.

Medya bugün için insanlığı etkileyen en önemli informasyon aracıdır. Peki şiddet medyanın neresindedir? Hem içindedir hem de dışındadır. İzler görünür olduğunda ve medya bunu sunduğunda, şiddet açıktır. Şiddet genellikle bıraktığı izler ya da alenen uygulanması ile aracılığıyla kendini görünür kılar. Ancak özellikle medyada şiddet estetize ederek hatta zaman zaman sloganvari bir dil oluşturarak örtük bir hale getirmektedirler. Medya şiddetin kodlarını, biçimlerini değiştirerek tüketici-izleyicinin hizmetine sunmaktadır. Reklamlarda şiddet masumane şekillerde beğeniye sunulur. Renkli görüntüler ve ürün sloganları ile reklamlar bize, içinde şiddetin olduğu bir gül bahçesi vaat etmektedirler.

Üstelik şiddet sürekli olarak sunumu ile de adeta meşrulaştırılmaktadır. Bir sahnenin, bir olgunun sürekli tekrarı, kanıksamayı peşinden getirmektedir. Şiddetin kendisinin değil de reklam aracılığıyla bir imgesinin gösterilmesi hem onu kanıksamayı kolaylaştırır hem de kişiyle arasına bir yabancılaşmada koyar. Bu algı yansımalarını kolaylaştırır.

Bugün, şiddet sahneleri bir çok insan için hiç de yadırgatıcı şeyler değildir. Bir zamanlar insanların kanını donduran görüntüler bugün son derece “sıradan” hatta “sıkıcı” sahnelerdir. Hızla akan ve bir biri ardına tekrarlanan aynı görüntü,

bir anlık olay, heyecanlı ve hız eşliğinde süreklilik taşıyan hareketli bir gösteri formatında sunulan televizyon görüntüleri, katliamları bile seyirlik bir şeye dönüşmektedir(Çakır, 2007).

“Kadına şiddete son” diyen medya; aynı zamanda kadınları “fedakar anne”, “sadık iyi eş” gibi geleneksel rollere uygun cinsiyet kalıpları halinde işlemekte ya da erkek egemen söylemce tanımlanmış cinsel kimlikleriyle varetmektedir(Yıldırım, 1998). “İyi kadınlar”ın karşısına bir de arzu nesnesi olan “kötü kadınlar”ı koymaktadır. Bu yapay ayırım kadına yönelik örtük bir şiddeti içermektedir. Porno yayınlarda ise şiddet hazla ilişkilendirerek “daha fazlası, daha fazlası” konumuna indirgenmektedir. Bu tür yayınlarda özellikle kadınlara uygulanan şiddet, kadın için son derece istenilesi bir konumda sunulur. Kadın haz duyabilmek için şiddeti istemeli hatta haykırmalıdır.

Medya kadar edebiyatta da şiddeti aleni görmekteyiz. Bazı romanlarda kadının şiddeti sevgi ifadesi olarak görmesiyle ilgilidir. Namık Kemal’in İntibah romanında Ali Bey hem hizmetçisi, hem kadını olan yani cariyesi Dilaşup hakkındaki dedikodulardan etkilenerek kızcağızı döve döve hallaç eder. Üstelik her yanını kanatana ve morartana kadar ısıtır. Buna rağmen kızcağız dayaktan kendine geldiği anlarda efendisinin ayaklarına yüzünü gözünü sürer. Dilaşup için bu bir sevgi ifadesidir. Bazen erkeklerde sevgiyi şiddetle sınırlar. Örneğin Masoch’nun “Kürklü Venüs” romanında, erkek kahraman aşık olduğu Wanda’ya kendini kırbaçlatır ve onun hizmetçisi olmak için kontrat imzalar. Sürekli Wanda tarafından aşağılanmayı, kırbaçlanmayı ister.

Dövüş Kulübü filminde Tyler Dürden ve arkadaşı bir şiddet evreni yaratırlar ve orada temizlendiklerini düşünürler. Dövüş Kulübü romanının yazarı Chuck Palahniuk şiddet için;” Biz, bundan ne kadar hoşlandığımızı unutan bir fiziksel hayvanlar topluluğuyuz” diyerek bir gerçeği adeta yüksek sesle dile getirmektedir.

Televizyon ekranları kan ve dehşete boğulmuş bilim kurgu ve korku filmleri, karate klasikleri, şiddet yüklü çizgi filmler, vahşi video klipler ile dolup taşmaktadır(Dündar, 1996). Üstelik haberler ve haber programları da bu şiddet gösterisine seve seve hizmet etmektedirler. Şiddet ne yazık ki reyting getirmektedir. Yazılı basında “kanlı anlar”da yakalanmış fotoğraflar ödüller kazanmaktadır. Şiddetin anını bulmak ve onu ölümsüz kılmak üzerine yüzlerce kare resimler çekilmektedir.

Artık sadece haber kameraları değil cep telefonları da şiddeti saniye saniye kaydetmektedir. Bir şiddet sahnesini soğukkanlılıkla telefonunun kamerasına kaydeden kişinin; özellikle 90lı yıllarda savaş görüntüleri karşısında sandviçi yiyen soğuk kanlı kişiden hiç de farkı yoktur.

Önce Amerika patentli reality showlarda bir gösteriye dönüşen şiddet; gazetelerin üçüncü sayfalarında görmeye alıştığımız türden bol kanlı polis adliye haberleri (Dündar,

1996)yerini zamanla mafya dizilerine bırakmaya başladı.

Herkesin kendi adaletini aradığı ve uyguladığı yapay bir şiddet evreni izleyiciye kanıksatıldı. Bu dizilerdeki karakterler bir çok genç için rol model olmuş durumdadır. Bu dizilerden yola çıkarak gerçek dünyada da kendi adalet evrenlerini yaratmaya çalışan insanların zalim ya da mağdur olduğu şiddet olaylarına çok sık rastlamaktayız.

Kadın programlarında ağlak, dramatik sahnelerle şiddet kışkırtılmaktadır. Ani gelen şiddet sahnelerinde reytinglerin yükseldiği bilinen bir gerçektir. Evlilik programlarında, adayların bir

kişi için birbirine girmesi ya da sabah kuşağı programlarında erkeklerin eşlerini tokatlamaları gibi sahneler; internet üzerinde milyonlarca kere paylaşılmakta ve izlenilmektedir. Bu sahneler bazen flaş haber gibi verilmektedir. İnternette şiddet içeren görüntülerin tıklanma sayılarının çokluğu hiç de şaşırtıcı değildir.

Yarışma programlarında da örtük şiddete sık sık tanık oluruz. Gücü sınamak adına yarışmacılar adeta şiddete maruz kalmakta, bir tür şiddetle imtihan yaşamaktadırlar. İssız bir adada yaşamaya çalışırken bir yandan “şiddet”li yarışmalarla ayakta kalmaya çalışan yarışmacılar bir başka programda “eşin ne kadar acı biber yer”, “eşin kaç kilo yük taşır” gibi insan doğasının ve evliliğin sınırlarını zorlayan gösterilerde para kazanmaya çalışmaktadırlar.

Medya aynı zamanda; her şeye değer olduğumuz, gücün bizim elimizde olduğunu söyleyen sloganlarıyla gittikçe tahammülsüz, hayal kırıklığına dayanamayan bireyler olmamıza katkıda bulunmaktadır. Yaratılan yanılsamaların kırılma noktasında şiddetin ortaya çıkışı neredeyse kaçınılmaz bir hale dönüşmektedir. İnsanın bir diğer insana tahammül edemez hale gelişine her gün yüzlerce örnekle şahit olmaktadır. Bireyden topluma, toplumdan bireye yayılan şiddet neredeyse önlenmez bir fenomen haline gelmiş durumdadır.

Özetle;

Egemen yapının sürekliliğini sağlamak için gereksinim duyduğu araçların bir kısmı; doğrudan şiddet üretirken bir kısmı da medya kanalıyla “dolaylı olarak” şiddet üretimine katkıda bulunmaktadır(Çakır, 2007). Medya her türlü organıyla ve bunun da ötesinde topyekün bir sistem olarak şiddeti hayatımıza fazlaca bulaştırmaktadır. Hem yazılı hem görsel basında şiddet insanlara “adeta” benimsetilmektedir. Medya bazen şiddeti üretmekte bazen de zaten hayatın içine gömülü olan varlığını görünür kılmaktadır. Hazzın ve anın peşinde olan insan

için şiddet bir oyuncağa dönüşmüş durumdadır. Brecht; “Banka açanın da banka soyan kadar suçlu olduğunu” söylerken çok doğru bir noktaya temas etmekteydi. Şiddeti eyleyen kadar onu normalize eden de onu kanıksayan da, onu benimseyen de suçludur.

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği Üyesi

reyhanalgul@hotmail.com

Kaynaklar

Yıldırım A. Sıradan Şiddet, Boyut Kitapları, İstanbul,1998

Dündar C. Cogito-Şiddet Sayısı, Yapı Kredi Kültür Yayınları, İstanbul, 1996

Çakır S. Doğu-Batı Şiddet Sayısı, Doğu Batı Yayınları, İstanbul,2007

Kaplumbağalar da Uçar!

Psk. Deniz Akyıl Sokullu*

-Artık yabancı mısınız?

-Bizi ayırdılar..

Her gün defalarca tanık olduğumuz şiddet görüntüleri, çocuklara yönelik olduğunda daha da etkilenir, Filistin’de savaşın orta yerinde büyüyen çocukların yaşama mücadelesine yüreğimiz el vermez, ekrandan bile bu görüntülere şahitlik etmekten suçluluk duyarız.

Çocukların şartlara göre nasıl roller üstlenebileceğini; savaşa bile uyum sağlayabileceklerini gösteren İranlı Kürt yönetmen Bahman Ghobadi' nin, “Kaplumbağalar da Uçar” filmi “savaş ve çocuk” konusu üzerine bizleri “yaşıyor” olmaktan utandıran filmlerden biridir. Saddam Hüseyin'in düşüşünden sonra Irak'ın kürt bölgesinde çocukların yaşadıklarını anlatan film; her karesinde, her diyalogunda, kullandığı her sembolde seyirciyi savaşın çarpıcı sonuçlarıyla hesaplaşmaya sürüklüyor “savaşı göstermeden”. Çocukların göçmenliği, yersiz yurtsuzluğu, kendilerini evlerinde dahi yabancı hissetmelerine sebep olan siyasi iklimde, çocuklar oyun oynuyor,

kavga ediyor, ağlıyorlar, gülüyorlar savaşın gerçekliği, çocukların da gerçekliği oluveriyor. Elleri geçen her şeyi, gaz maskelerini, mayınları, tüfekleri oyuncağa dönüştürüyorlar. Biliyoruz ki şiddeti birebir yaşayan çocuklar bir süre sonra bu durumu içselleştirmekte ve yaşam biçimi haline getirmektedir (Hatun & Çağlayan, 2004).

20. yüzyılda 100 milyondan fazla kişi savaştan ve iç çatışmadan etkilenmiştir. Bununla beraber savaştan en çok çocuklar etkilenmekte; en duyarlıları da 5 yaş altı çocuklar olmuştur. “Geçtiğimiz son 10 yılda, 2 milyondan fazla çocuk savaş bölgesinde ölmüştür” (Southall D.;1998:1549-50) Çatışmalar esnasında çocuk ölümlerinin %95’i açlık ve hastalık nedeniyle, %5’i ise travma nedeniyle olmuştur (Plunkett M.C.;1998:72-7).

Filmdeki mülteci kampının çocukları genel olarak nereye ait olduklarını, ileride ne yapacaklarını bilmeyen ama bunu henüz gerçek bir felaket olarak göremeyecek kadar “çocuk” olduklarından, para kazanmak için sınırdaki mayınları toplarlar. Anneleri, evleri, kolları, bacakları yoktur bu çocukların...

Çocukların uğradığı travmaların birçok çeşidi vardır. Psikolojik, fiziksel ve cinsel travmalar çatışma sırasında en çok çocukların maruz kaldıkları ve yaralandıklarıdır. Bu travmalardan en çok psikolojik olanı çocukları etkilemektedir. Bu psikolojik etkiler çocuğun; cinsiyetine, yaşına, kişilik özelliklerine, kültüre ve önceki deneyimlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Çocukların yaşadığı fiziksel şiddet, kayıplar, desteklerin yok olması da büyük ölçüde onları etkilemektedir. Yaşanılan bu travmatik durumla birlikte birçok kayıp olmaktadır. Bu kayıplar; özgüven, özsaygı, güven duygusu, hayaller, umutlar, dünyayı algılayış biçimidir. Savaşların sonucunda çocuklarda korkular, uyku problemleri, posttravmatik stres bozukluğu, anksiyete bozuklukları, depresyon, madde bağımlılığı, başkalarına veya kendine zarar

verme eğilimleri görülmektedir (Hatun & Çağlayan, 2004). Savaş-çatışma gibi travmatik süreçlerde çocuklara savaş sonrası destek sağlamak için sosyal, ekonomik ve duygusal destek vermek, acil ihtiyaçları karşılamak, güven duygusunu, bütün olumsuz yaşam olaylarına rağmen geliştirmek önemlidir.

Yönetmenin amacının savaşın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini anlatmak olduğunu filmin sonunda eklediği şu yorumunda anlıyoruz: “filmimi diktatör ve faşistlerin politikalarına kurban edilen tüm masum dünya çocuklarına ithaf etmek istiyorum”. Bizler de filme, yönetmene ve çekilen acılara saygı duyduğumuzu; içinde boğulduğumuz kendi hayatlarımıza rağmen- hep farkında olarak, hafızasızlık göstermeden, kısacası unutmadan gösterebiliriz. Kimbilir belki tam şu anda bir çocuk bir mayına basıyor, buralardan duyulmuyordur...

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği Üyesi

deniz_akyil@hotmail.com

Kaynaklar

Hatun Ş. & Çağlayan Ç. (2004). Çocuk ve Savaş. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Plunkett M.C.(1998) Southall D.War and children *Arch Dis Child.* 78:72-77

Southall D. Abbasi K. (1998) Protecting children from armed conflict *BMJ*;316:1549-1550

Şiddetimiz Ne Hoş Ne Güzel

Şevkatimiz...

Zeki Taş*

Bazen duyduğumuzda içimizi ürperten kavramlar vardır. Soğuk kavramlardır. Sanki özel bir soğutucunun içinde yüzyıllarca tutulmuş ve bir anda çıkartılıp üzerimize dökülmüş gibidirler... 'Şiddet' bu tür kavramlardandır. Tarihin derin dondurucusunda bulunan kavramların içinde lider bir kavramdır. İnsanlık tarihi kadar eskidir bu kavram. Eski olmasına rağmen, eskimemeyi başarmıştır...

İlk şiddeti kim neye karşı uygulamıştır? Bu sorunun yanıtı belki de o kadar önemli değildir. Önemli olan hala bu kavramın içinde yaşadığımız ve sonuçlarından etkilendiğimizdir...

Şiddet sözcüğü dilimize Arapçadan girmiştir. 'Peklik, sertlik, sıklık' anlamlarını da içine alır. İngilizce 'violence', Latince 'violentus-violare' den gelir. 'Taşkın, hiddetli, zorlu, sert, kuvvetli' gibi anlamlar ile bir şeyin yapılış tarzına göre belirlenebildiği olduğu gibi; 'incitmek, zarar vermek, lekelemek, tecavüz etmek, çiğnemek, zorlamak, ihlal etmek' gibi anlamları da içine alabilmektedir.

Basit bir sözcük gibi görünen 'şiddet' içine girmeye çalıştığımızda dallanıp budaklanmakta ve bu yönüyle de çağımızın önemli sorunlarından biri olmayı başarmaktadır.

Şiddet kavramı genel olarak algılama biçimlerimizde bir kişinin diğerine 'kuvvet uygulaması' olarak şekillenmiştir. Oysa hakların ihlal edilmesi, canlı olarak yaşıyor olmamızdan kaynaklanan hakların verilmemesi de 'şiddet' kavramının içinde yer almaktadır.

Bir hayvanın yaşam alanının yok edilmesi de 'şiddettir', bir insanın temel ihtiyaçlarının karşılanmaması da bir 'şiddettir'.

'Hak' kavramı hangi olayın şiddet olduğu ile ilgili bize önemli ipuçları veren bir kavramdır. Şiddetin yalnızca 'kuvvet' uygulamakla alakalı bir kavram olmadığını, 'temel canlı hakları' olarak ele alınması gerektiğini bilmek önemlidir.

Hayvanlar doğal ortamlarında yaşarken temel ihtiyaçlarını karşılamak için avlanır. Bu avlanma biçimleri bazen görmek istemeyeceğimiz saldırganlıklarla (aggression) gerçekleşir. Bu tür saldırganlıkları 'şiddet' olarak değerlendiremeyiz. Bir durumun şiddet olabilmesi için, 'amaçlı ve planlı' olması gerekir.

Amaçları gerçekleştirmek için şiddet uygulamak ahlaki midir? Sorusu önemli bir sorudur. Genel olarak insan topluluklarının bir arada yaşamasına imkân tanıyan ahlaki- sözel yasalar; amaçlar doğrultusunda şiddet uygulamayı insani görmez. Ancak, Machiavelli (15.yy İtalyan düşünürü), toplumları bir arada tutabilmek ve düzeltebilmek için gerekirse şiddet uygulanabileceğinden bahseder. "Kangren olmuş yaraları, lavanta suyuyla yıkamamak" gerektiğinin önemini vurgular. Bu yüzden Machiavelli için dinsel ve ahlaki yasalar, amacı gerçekleştirmede kişiye engel olmamalıdır görüşünü savunur.

21.yüzyıl 'şiddet' olaylarını, bireysel ya da toplu uygulanan şiddet eylemlerinin (öldürülen insanların görüntüleri, savaş görüntüleri, bozulan eko sistem sonucu yok olan hayvanların acı çekerken ki görüntüleri...) benimsendiği bir yüzyıldır. Bu durum maalesef moral değerler açısından insanın geleceğini sıkıntıya sokuyor.

İnsanın emekleme döneminde olduğu düşünülürse yaşanan olumsuzluklar normal görünebilir. Emeklerken dizlerimizi yere sürtüp yürümeye çalışıyorduk. Canımız yansa da yürüdüğümüzü düşünerek mutlu oluyorduk...

İstenmeyen görüntülerden oluşan bir yaşamı sürmemek için belki de, emekleme döneminden itibaren çocuklarımızı 'önyargılardan' uzak tutmak üzerine kurulu eğitim anlayışı ile yetiştirmeliyiz. Ayrımcı ve ötekileştirmeden davranabilen çocukların ileride 'şiddet' uygulamak gibi bir eylemin içinde yer almayacağını iyimser bir yaklaşımla varsayabiliriz...

Şiddet; düşünme biçimlerimizde, dilimizde, toplumsal yaşama alanlarımızdadır. Bu yaygınlaşma biçimi bu kavramın her yere kolaylıkla sızabildiğini gösteriyor. Yaşanılan ortamlardan (kültürel yapılardan) kaynaklı durumlar, psikik, organik nedenlerle kişiyi harekete geçirebilmekte, ona belki de istemediği eylemleri yaptırmak üzere kışkırtmaktadır.

Kâinata, doğada ve insanın özünde 'şiddetin' olduğunu varsayan görüşler; her türlü 'şiddetin' her zaman olacağını ileri sürer. Kötümser 'ütopyalarda da' şiddetin hiçbir zaman yok olmayacağı vurgusu yapılır.

Tarihin derin dondurucusunda kalmayı başarıp her zaman tazeliğini koruyabilen bu kavram, daha uzun yüzyıllar insanı meşgul etmeye devam edecek gibi görünüyor...

*Felsefeci/ Eğitimci/ Radyo ve Televizyon Programcısı

www.nobetcifelsefeci.com
nobetcifelsefeci@hotmail.com

Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırması (Haber Yazısı)

Psk. Büşra Güler*

Zorlu ve acımasız savaş koşullarından en çok etkilenen kuşkusuz kimin ne için savaştığını dahi bilmeyen çocuklardır. Geçtiğimiz Kasım ayında Bahçeşehir Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nün New York Üniversitesi işbirliğiyle yürütücülüğünü üstlendiği Türkiye'de barındırılan Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırması Sonuç Raporu yayınlandı. Bu araştırmanın amacı Suriyeli mültecilerin barındıkları kampların yüzde 60'ını oluşturan çocukların karşılaşmış oldukları olayların dökümünü yapmak ve yaşamakta oldukları duruma gösterdikleri psikolojik tepkileri ölçmektir. Psikologlardan oluşan uzmanlar tarafından heyet kampları ziyaret ederek bilimsel bir durum değerlendirme çalışması gerçekleştirildi. Yaşları 9 ile 16 arasında değişen 314 çocuk üzerinde yapılan bu araştırma kapsamında çocukların ne tür travma sayılabilecek olaylara tanık oldukları, bu olaylara verdikleri psikolojik tepkileri, stres bozuklukları, depresyon ve psikosomatik sorunlar hakkında bilgi toplandı.

Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların yüzde 30'unun klinik anlamda yardıma ihtiyacı olduğu belirlendi. Çocukların yüzde 35'inin travma sonrası stres bozukluğu yaşadığı, yüzde 49'unun ise oldukça yüksek düzeyde depresyonda olduğu açıklandı. Bu sonucun etkenleri olarak ortaya çıkarılan şu veriler oldukça çarpıcı bir tabloyu gözler önüne serdi. Elde edilen verilere göre, çocukların yüzde 74'ü aile fertlerinden birinin ölümüne tanık olurken, yüzde 59'u ise fiziksel ya da silahlı bir saldırıya şahit oldu. Yüzde 30'u ise dayak atma, ateş açma gibi direkt yollardan fiziksel bir şiddete maruz kaldığını, yüzde 20'si ise savaş sırasında hayatını tehdit edecek bir durum atlattığını belirtti. Geçtiğimiz yıl içinde her iki çocuktan biri psikolojik anlamda sarsıntı yaşadı. Her 3 çocuktan 1'i istemeyerek ailesinden ayrılmak zorunda kaldı.

Araştırma yürütücüsü Doç.Dr. Serap Özer, çocukların sözel olarak duygularını yetişkinler kadar iyi anlatamadıklarını, çocukların ne yaşıyorsa, ne hissediyorsa onu çizeceklerini, bu sebeple özellikle resim çizmelerini istediklerini kaydetti. Çocukların iç dünyalarını daha iyi anlayabilmek için onlara çizdirilen resimlerde ise uzmanları bile şaşırtacak derecede “şiddet” gözlemlendi. Sadece “bir insan” çizmesi istenen çoğu çocuğun resimlerinde kan, silah ve gözyaşı vardı. 14 yaşındaki bir kız, bir insan resmi olarak göğsünden bıçaklanmış kanlar içerisinde bir adam, bir diğer çocuk ise kucağında ölmüş bebeği ile bir kadın çizdi. Çocukların savaş resimlerinde çoğunlukla tanklar, tüfekler ve uçaklar hakimdi.

Araştırma sunumunda Suriyeli Mülteci Çocuklar Araştırması'nın, dünyada Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili gerçekleştirilen ilk bilimsel çalışma olduğuna dikkati çekildi. Proje ile zor şartlarda, ülkelerinden kopmuş çocukların psikolojik durumları hakkında bilgi toplamak ve hem ulusal, hem de uluslararası kamuoyunu bilgilendirmek amaçlandı. Çalışma, 6 Aralık'ta Paris ve New York'ta tanıtılacak.

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği Üyesi

gulerbusra@hotmail.com

Uğurlama

Uzm.Psk.Hayriye Özcan*

Çocuk demişler adına,
Henüz girmiş altı yaşına,
Uçurtması daha yükselmemişken gökyüzünde
çocuk bedeni vurulup düşmüş toprağa.

Barış demişler adına,
Can bulmuş çocuk oyunlarında.
Daha oynanacak çok oyun varken
Onu da vurup düşürmüşler "küçük kurşunlarla".

Sen şimdi uyurken çocuk, toprağında
Kendi oyunlarını unutan büyüklerin var dünyada
Bizse sahip çıkamadığımızı utanıyoruz çaresizce,
Ne sana ne de barışa.

*Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği Üyesi

hayriye467@hotmail.com

ETKİNLİK TAKVİMİ

30 Kasım-2 Aralık Uluslararası Ruhsal Travma Toplantıları V11 Toplumsal Travma; Sonuçları Ve Başetme"

8-9 Aralık Cinsiyet, Cinsel Kimlik, Cinsellik Sempozyumu

6-7 Aralık 2012 Sağlık Psikolojisi Sempozyumu

14-15 Aralık Haliç Üniversitesi Psikoloji Günleri

15-16 Aralık 4. Bursa Psikanaliz Günleri Göç Ve Kökenler

15 Aralık Klinik Olgulara Psikodinamik Yaklaşımlar Sempozyumu

20-23 Aralık Cinsellik Ve Cinsel Tedaviler IX. Ulusal Kongresi

28 Aralık 5. Doktora Ve Master Günleri Sinir Patolojiler Ve Projektif Metotlar

12-13 Ocak Çocuk Psikoterapileri Sempozyumu

Çocuk Akıl Sağlığı ve Rehberliği Derneği
(ÇARE-DER)

Adres: Şehremini Mah. Ahmet Vefik Paşa
Cad.

Şair Mehmet Emin Sok. Gülçin Apt. No.8 D.1
34390 Fındıkzade/İstanbul

Tel: 0 212 585 62 47- 529 06 77

Tele-faks: 0212 586 76 79

web: www.ailerehber.org

e-mail: care.der@gmail.com